

מו"פ ערבה דרומית דוח שנתי 2014

תחום: הגנת הצומח והפחתת שימוש בתמרים

שם התכנית: פיתוח מערכת לניטור עש התמר הגדול

מספר מוקד פנימי: 82219

חוקר אחראי: אבי סדובסקי – מו"פ ערבה דרומית

מועד התחלה וסיום המחקר: התחלה 01/01/2014 סיום 31/12/2016

שלב המו"פ: מחקר נמשך

רקע תאור הבעיה ומטרות המחקר:

בשנים האחרונות נצפו במטעי הערבה נזקים כבדים מעש התמר הגדול *Aphomia sabella* מגפילת ידות סמוך לגדיד. בעבודות שבוצעו החל ב 2009 במו"פ ערבה תיכונה וצפונית ובמו"פ ערבה דרומית ושה"מ נמצא כי הנזק הנגרם למגדלים בחלקות בוגרות יכול להגיע גם ל 30 ק"ג לעץ. תכשירי ההדברה המיושמים להדברתו הראו יעילות נמוכה בלבד. פעילות האויבים הטבעיים כנגד העש גם היא נמוכה. בעקבות ההצלחה בזיהוי פרומון המין של עש התמר הקטן של שותפי המחקר המוצע ויעילות השימוש במלכודות פרומון לניטור והדברת עש התמר הקטן הוחל ב 2012 בעבודה לזיהוי פרומון המין של עש התמר הגדול ובמידה וימצא להשצמש בו בשלב ראשון לניטור העש ובשלב השני להדברתו בשיטות ביולוגיות. במהלך העבודה זוהה פרומון מין בזכרי עש התמר הגדול אולם לא בנקבות.

מטרת העבודה:

בדיקת האפשרות לשימוש בפרומון הזכרי של עש התמר הגדול לניטור

תוצאות

למרות שנמצא כי הזכר מפריש פרומון מין בשעות קבועות ביממה וכי הנקבה מגיבה לפרומון זה, לא הצלחנו בתנאי מעבדה לתנועה של הנקבות לכיוון הפרומון ובנאי השטח ללכוד נקבות במלכודות. יתכן כי התקשרות בין הזוויגים נעשה בצורות אחרות ולא ע"י פרומון מין ויש לחפש שיטות אחרות למשיכת העש לצורך ניטור. תוצאות העבודות הקשורות לפרומון התפרסמו בראשית 2014 בשני מאמרים:

1. Anat Levi-Zada et al 2014. Circadian release of male-specific components of the greater date moth, *Aphomia (Arenipses) sabella*, using sequential SPME/GC/MS analysis. J. Chem. Ecol. 2014 Mar 25;40(3):236-43. Epub 2014 Feb 25.

2. ענת לוי-זאדה וחובריה 2014. זיהוי מרכיבי הפרומון הזכרי של עש התמר הגדול *Aphomia sabella*

עלון הנוטע 68 מאי 2014.

מסקנות והערכות להמשך עבודה

בשלב זה לעצור את כיוון המחקר לשימוש בפרומון לניטור עש התמר הגדול ולעבור לבחינת הדברה ביולוגית של המזיק באמצעות נמטודות תוקפות חרקים בשיתוף עם חברת ביו בי.

תוכנית זו הוסבה לתוכנית בשם: **הדברה ביולוגית של מזיקי תמר על ידי נמטודות אנטומופאגניות**, שבביצועה הוחל בסתיו 2014.